

Fekete István: Tengerész voltam

Nem tudom, másutt hogy van, de nálunk a rokonságot a karácsony osztályozta, illetőleg az ajándékok, amelyekkel ezek a rokonok kirukkoltak. Ennek az osztályozásnak alapján voltak első-, másod-, sőt harmadosztályú nagynénik, nagybácsik, öregszülők, sőt gyermektelen sógorok is, akik otthon talán mondtak egyet s mást ezzel az ajándékozási szokással kapcsolatban, végül azonban mégiscsak megjelentek egy-egy titokzatos csomaggal, amelynek alapján azután megtörtént az osztályozás. Természetesen az osztályozás itt sem volt végleges. Lehetett javítani, sőt el is bukni... ámbár voltak, akik szilárdan tartották helyüket, például Zoltán bácsi, aki nemcsak cukorkát és játékot, de még a gyertyákat, fényszórókat és az egyéb díszeket is mellékelte. Zoltán bácsi tehát rendes, első osztályú rokonnak számított, míg Pista bátyám egyszer két kézzel szórta az ajándékot, máskor megfedkezett rólunk. Ilyenkor húgaim korukat és női mivoltukat meghazudtoló erőteljes kijelentéseket tettek jeles nagybátyámat illetően... és a következő karácsonyig nem imádkoztak bűnös lelkéért és egészségéért.

Azon a szikrázón hideg és nevezetes karácsonyon azonban Pista bátyámnak nemcsak hogy eszébe jutottunk, de családját is lehozta. Ez a család egy terjedelmes nagynéniből (széle-hossza egy ennek a szerencsétlen Gizinek – mondták a többi nagynénik) és egy kutyából állott, aki valamennyiönket meghaladó előkelőségben szenvedett, és csak a pamlagon tartotta az életet elviselhetőnek.

Amikor azonban a koci megérkezett, ezt a múlt évben elbuktatott családot azonnal szívünkbe zártuk, mert a saroglyában egy akkora láda terpeszkedett, amely a legkényesebb igényeket is kielégítette.

– Jeles! – mondta egyik húgom a sok közül, aki egy pillantással felmérte a helyzetet, és a nagy csokolódzási zűrzavarban bokán rúgott valamely régebbi adósság törlesztése-képpen.

Ebben a pillanatban azonban minden elviselhető volt.

Mögéje szegődtünk a ládának, és majd a szívünk szakadt meg, amikor apánk elválasztott tőle bennünket, s a ládát bezárta egy belső szobába, amelynek kulcslyukán karácsonyfaszag szivárgott ki.

– Menjetek a konyhába! – zavart el apánk. Majd este meglátjátok, de el ne felejtsetek Gizi nénihez kezet csókolni.

Izgalmas nap volt ez nagyon, de délután háromkor már teljes parádében nyüzsögtünk a tűzhely körül, minden ajtónyitásra megrohanva Futó Kati néni, akit néha beengedtek a titokzatos szobába.

– Ruha is van... – súgta Kati néni – meg minden...

És Kati néni nem is csalódott, mert mikor a kis csikó csengője megszólalt, és tárgyakat meghaladó szélességgel bevonultunk a szobába, hát ott valóban volt minden. Cukor, bicska, baba, dominó, kard és vasút, pisztoly és gumilabda, könyv és... szóval: minden... de a teteje mindennek egy öltözet kék, pantallós matrórúha volt, aranygombokkal és külföldi tengerészjelvényekkel. Elállt a lélegzetem a boldogságtól.

– Próbáld fel, fiam – mondta Pista bátyám –, csak úgy szemre vettem.

– Csoda! – álmélkodott nagyanym, akivel kivonultunk a ruhát próbálni. – Mintha rád öntötték volna. Tedd fel a sapkát is!

És úgy mentem vissza a családi körbe, mint egy admirális, és nem is értettem, eddig hogy lehettem meg tengerészuha nélkül. Aludni azonban nem lehetett benne, végül sajnos lehúzták rólam.

Akkor már vastag jégvirágok virágoztak az ablakon, és anyám úgy gondolta, hogy másnap talán mégis a vastagabb ruhámat kellene felvennem, mert a tengerészuha vékonysága és a jégvirágok valahogy nem illettek össze.

– Vékony, de tiszta gyapjú – mondta nagyanym –, Pista nem vesz bővít...

Anyám ezt rögtön belátta, s mivel nem akart a család becsületébe gázolni, másnap tengerészuhában mentem a templomba, mégpedig kabát nélkül, mert a kabátot levettem az istállóban, és Csillag lovunk gondjaira bízam. Majd felveszem templom után... nem veszik észre...

Az istálló ugyan meleg volt, de kint – ide gyapjú, oda tengerészsapka – rettenetes hideg; a tengerészuhát azonban eltakarni – ezt akárki beláthatja – nem lehetett.

A templom, mint a jégverem; de álltam az aranygombos dicsfényben, csak azt sajnáltam, hogy a sapkát nem tehettem fel. Lám, a zsidók felteszik... micsoda szép, régi szokás... közben úgy éreztem, a szemem ugrik ki a hidegtől.

Mise után még csak egy kis délutáni csúszkálást beszélünk meg szűkebb baráti körben, aztán haza, előkelő, hosszú léptekkel, mert egy tengerész nem futkoshat csak úgy összevissza.

És otthon majd belebújtam a kályhába.

Akkor éreztem talán először, hogy a dicsőséget nem adják ingyen.

De délutánra határozottan megenyhült az idő. A hőmérő már „csak” tíz fok hideget mutatott, így a csúszkálásnak nem volt semmi akadály. Téli kabátom ismét átadtam Csillagnak a széna alá dugva, de ez alkalommal már trikót vettem aranygombos ruhám alá.

Ezek után pedig: egy rohanás a rétig, és még az öreg fűzfák is felébredtek téli álmukból, mert ilyen valóságos tengerész nem csúszkált még ezen a tájon.

– A kerek mocsola is befagyott – mondta valaki, miután már az összes kiöntéseket végigcsúszkáltuk –, de azon nem lehet...

– Nem? – szólalt meg bennem a külső ragyogástól elszédült hős. – Majd én megmutatom!

Ez a „kerek mocsola” a közhit szerint „feneketlen” volt. Hát nem volt feneketlen, mert – amikor beszakadt alattam – másfél méter mélyen már földet értem, aztán ész nélkül iparkodtam kifelé, erősen lehűtött állapotban.

De a ruhám! A tengerészuha! Csak haza, haza!

Izlap, hinár rám fagyott, mire hazaértem, de nem éreztem hideget, csak ha apámra gondoltam, és az elrontott ünnepre, a haragra és az egész ház tönkretett békéjére, és ettől olyan hideg lett a szívem, mint egy halotté.

Az istállóban csak a kabátomat találtam, mert a lovak elmentek valahová, s amikor besurrantam nagyanym szobájába, már alkonyat volt.

Dermesztő alkonyat.

– Mért nem vetted le a kabátodat?

Hát levettem, mire nagyanym szinte megtántorodott.

– Szentséges Isten!... Apád agyonver... szerencsére elmentek Gyalánba. Ne állj a kályha mellé! – kiáltott, mert a tengerészuha olvadni kezdett...

Öt perc múlva meztelen voltam, tíz perc múlva megmosdatva ágyban feküdtem, s a konyhából fazékolompolás és vízcsurgás hallatszott... egy darabig, aztán semmi, csak az álmok kavargtak körülöttem. De az álmok már melegek voltak, bár mögöttük ott állt jeges pallosával a másnapi leszámolás...

És amikor kinyitottam a szemem, csak úgy dőlt be az ablakon a hótól szikrázó napfény, de én nem ettől pislogtam, hanem a látványtól, mert mellettem a széken ott feküdt a matrórúha érintetlen tisztaságban, kimosva és kivasalva, és szívemben hangosan csordogálni kezdett a boldogság. De azt csak sokkal később értem fel ésszel, hogy az izapos félelmet a szeretet és áldozat áztatta le szívemről, ruhámat a jóság mosta tisztára, hogy kivirágozhassék bennem annak a karácsonynak békéje.

És azóta nincs az a szép ruha, dicsőség, fény és pompa, amit oda ne adnék öt perc békességért, és nem akarok lenni tengerész, nem akarok én semmi más lenni, csak ami vagyok.